

Vihreän siirtymän hankkeiden maankäyttötarpeet Uudellamaalla - Loppuraportti

Avustushaku vihreän siirtymän investointihankkeiden edistämiseksi

1. Tiivistelmä

Ympäristöministeriö myönsi keväällä 2023 Uudenmaan liitolle harkinnanvaraista valtionavustusta Vihreän siirtymän hankkeiden maankäyttötarpeet Uudellamaalla - selvityksen laatimiseen. Hankkeen rahoitus muodostui paitsi valtionavustuksesta, myös liiton omasta työstä. Avustuksen omavastuuosuuteen luettiin liiton oman työn lisäksi Vihreän siirtymän yhteistyöryhmän konseptin laatiminen ulkopuolisella konsultilla.

Hankkeen tavoitteena oli selvittää, miten voimassa olevat maakuntakaavat vastaavat vihreän siirtymän hankkeiden maankäyttötarpeisiin ja millaisia päivitystarpeita hankkeet maakuntakaavoilta edellyttävät. Lisäksi selvitettiin hyviä suunnittelukäytäntöjä vihreän siirtymän edistämiseksi. Hankkeelle asetut tavoitteet saavutettiin hyvin ja selvityksen tuottama tietopohja on palvellut liiton työtä laajemmin kuin alun perin oli ennakoitu. Tuloksena saatiin ehdotuksia maakuntakaavamerkintöjen päivitystarpeista, sekä ehdotus vihreän siirtymän yhteistyöryhmän konseptista. Hankkeen tuloksia on viety aktiivisesti käytäntöön osana maakuntakaavatyötä, sekä osana muuta liiton toimintaa.

2. Hankkeen tausta ja tavoitteet

Vuosina 2022 ja 2023 Uudenmaan liitto kartoitti voimassa olevien maakuntakaavojen mahdollisia täydennys- ja päivitystarpeita. Tässä yhteydessä todettiin, että vihreän siirtymän hankkeilla voi olla sellaisia maankäytön tarpeita, joita ei ole voimassa olevissa maakuntakaavoissa ja maakuntakaavamerkinnöissä välttämättä osattu tarpeellisella tavalla ennakoida ja ottaa huomioon. Maakuntakaavojen ajantasaisuuden arvioinnin yhteydessä tunnistettiinkin tarve selvittää, miten voimassa olevat maakuntakaavat vastaavat vihreän siirtymän maankäyttötarpeisiin, millaisia päivitystarpeita eri vihreän siirtymän hanketyypit edellyttävät, ja miten maakuntakaavaa tulisi täydentää, jotta se tukisi paremmin vihreää siirtymää.

Työssä keskityttiin ylikunnallista ohjausta ja maakuntakaavaan ratkaisuja edellyttäviin hankkeisiin. Samalla kuitenkin tunnistettiin selvityksen potentiaali tukea myös muita Uudenmaan liiton prosesseja, kuten maakuntaohjelma- ja ilmastotyötä, mutta myös Uudenmaan kuntien tietotarpeita.

Selvityksellä oli kaksi tavoitetta:

- 1) Selvittää vihreän siirtymän hankkeiden ylikunnallisia maankäyttötarpeita ja kartoittaa soveltuvia alueita maakuntatasolla
- 2) Löytää Uudellemaalle soveltuvia hyviä suunnittelukäytäntöjä ja esimerkkejä kansainvälisestä kontekstista ja muualta Suomesta

Ensimmäisen tavoitteen yhteydessä oli pyrkimyksenä selvittää, miten vihreän siirtymän hankkeita voitaisiin parhaiten edistää maankäytöllisin keinoin maakuntatasolla ja miten Uudenmaan maakuntakaavoissa käytetyt kaavamerkinnot ja -määräykset vastaavat vihreän siirtymän hankkeiden tarpeisiin. Selvityksen johtopäätökset pitivät sisällään arvion siitä, onko aiemmin käytettyjä kaavamerkintöjä ja -määräyksiä tarpeellista päivittää (mm. tuotanto- ja logistiikkatoimintojen, satamatoimintojen, T/kem-alueiden, maa-aineshuollon, kiertotalouden ja jätehuollon alueiden osalta), sekä esitetään mahdollisia muutostarpeita.

Toinen tavoite keskittyi selvittämään sitä, millaiset hyvät käytännöt ja suunnitteluprosessit edistäisivät vihreän siirtymän hankkeita. Tavoitteeseen pyrittiin vastaamaan sekä laajemman selvitystyön yhteydessä tehtävällä benchmark-tarkastelulla, että Akordilta tilatulla Vihreän siirtymän yhteistyöryhmän konseptoinnilla.

3. Hankkeen osapuolet ja toteutus

Uudenmaan liitto toimi avustuksen hakijana ja hankkeen päävastuullisena osapuolena. Selvityksen toteutuksesta vastanneet konsultit valittiin sekä avoimella tarjouskilpailulla (valittu konsultti Ramboll Finland Oyj [myöh. Ramboll]), että suoramarkkinointina (Akordi Oy).

Uudenmaan liitto toteutti syksyllä 2023 avoimen tarjouskilpailun Vihreän siirtymän hankkeiden maankäyttötarpeet Uudellamaalla -selvityksen toteuttajasta. Tarjouspyyntö julkaistiin Hilmassa ja liitto sai määräaikaan mennessä viisi tarjousta. Selvityksen toteuttajaksi valittiin Ramboll. Hankinta perustui arviointikriteereihin, joissa arvioitiin tarjouksessa esitettyä työsuunnitelmaa, asiantuntijoiden osaamista sekä hintaa.

Selvitys vihreän siirtymän hankkeiden maankäyttötarpeista Uudellamaalla alkoi tammikuussa 2024 ja valmis selvitys julkaistiin syyskuussa 2024. Selvityksen valmistuttua aloitettiin aktiivinen selvityksen tulosten vieminen osaksi maakuntakaavatyötä ja kaavan teemoja.

Selvityksessä tarkasteltiin vihreän siirtymän maakuntatason maankäyttötarpeita kysynnän ja tarjonnan kautta. Kysynnällä tarkoitettiin asioita, joita vihreän siirtymän toiminnot tarvitsevat nykyisin ja tulevaisuudessa (energian tuotanto, siirto sekä vihreään siirtymään kytkeytyvä teollinen tuotanto). Tarjonnalla tarkoitettiin maankäytöllistä tarjontaa, johon liittyvät mm. kaavoitetut alueet sekä muut potentiaali-alueet perustuen infraan, verkostoihin sekä muihin ominaispiirteisiin. Selvityksessä peilattiin kysyntä- ja tarjontatekijöitä keskenään tavoitteena tunnistaa alueet, joissa vihreän siirtymän toimintojen tarpeet ja Uudenmaan maakunnan maankäytölliset tarjontatekijät kohtaavat. Kokonaistarkastelussa huomioitiin myös vihreän siirtymän toimintaympäristön muutosvoimat sekä maankäytön suunnittelujärjestelmän asettamat mahdollisuudet ja reunaehdot. Tällä tavalla tunnistettiin Uudenmaan maakunnan kyky vastata hankkeiden ja toimialojen tarpeisiin. Lisäksi tarkastelua kohdennettiin yksittäisille alueille, jotka työn aikana oli tunnistettu.

Hyvien suunnittelukäytäntöjen osiossa kartoitettiin ja tunnistettiin esimerkkejä Uudellemaalle relevanteista, onnistuneista vihreän siirtymän investointihankkeista, sekä

selvitettiin minkälaiset suunnitteluprosessit ja kaavat ovat mahdollistaneet ko. hankkeita. Tarkastelussa olleet esimerkit valittiin kysyntätarjonta tarkastelun kautta. Benchmark-kohteet olivat Pirkanmaan ja Tampereen kaupunkiseudun Kolmenkulman Eco-Industria Park, Kilpilahti, Pohjanlahden yhteistyö vetytalousalueen kehittämiseksi (BotH2nia-hanke), Eskilstuna Ruotsissa sekä Kalundborg Tanskassa. Lisäksi raportin liitteessä 1 on esitelty lyhyemmin neljää muuta benchmark-kohdetta. Hyviä käytänteitä kartoitettiin myös haastatteluilla ja työpajoissa.

Selvitystyölle luotiin erillinen vuorovaikutussuunnitelma, jonka mukaisesti työn aikana tehtiin laajaa vuorovaikutusta. Vihreän siirtymän hankkeiden aluetarpeita selvitettiin työpajoissa ja haastattelemalla alan toimijoita, viranomaisia, tutkimuslaitoksia ja muita aihepiiriin liittyviä tahoja. Prosessin eri vaiheissa haastateltiin yhteensä 26 asiantuntijaa 13 eri organisaatiosta. Työn aikana toteutettiin yhteensä neljä työpajaa (joista kolme oli keskenään samansisältöistä) Uudenmaan kunnille ja muille keskeisille alueellisille toimijoille ja sidosryhmille. Työpajoihin osallistui prosessin aikana yhteensä 26 eri tahoa, joista 12 osallistui useampaan kuin yhteen työpajaan. Sopivia alueita kunnissa selvitettiin työpajojen lisäksi kunnille osoitetulla karttaverkkokyselyllä (Maptionnaire). Lisäksi konsultti järjesti Uudenmaan liiton asiantuntijoille työn alkupuolella erillisen Kick off-työpajan, jossa määriteltiin selvityksen sisältöä ja tavoitteita tarkemmin.

Kysyntätarjontatarkastelun, Suomesta ja kansainvälisesti kerättyjen hyvien käytäntöjen ja oppien, sekä laajan vuorovaikutuksen perusteella laadittiin johtopäätökset ja konkreettiset suositukset Uudenmaan maakuntakaavoituksen tueksi. Hankkeen tuloksia esitellään tarkemmin kappaleessa 4.

Työn aloitus	Vihreän siirtymän tarpeet ja kysyntätekijät	Uudenmaan mahdollisuudet ja tarjontatekijät	Sidosryhmätyöpajat ja synteesi	Raportointi
Desktop study ja lähtötietoihin tutustuminen	Avainhenkilöiden haastattelut vihreän siirtymän tarpeisiin liittyen Ohjausryhmän Kick off -työpaja ja rajausten laatiminen Toimialakorttien laatiminen vihreän siirtymän toimintojen maankäyttö- ja resurssitarpeista	Focushaastattelut keskeisille sidosryhmille Uudenmaan mahdollisuuksista sekä haasteista tarjota sijaintipaikkoja vihreän siirtymän hankkeille Maptionnaire-kysely kuntien kaavoittajille ja muille sidosryhmille olemassa olevista hankkeista ja potentiaalisista sijoittumisalueista Uudellamaalla Paikkatietoanalyytit vihreän siirtymän hankkeille soveltuvien alueiden tunnistamiseksi Uudellamaalla	Alueelliset sidosryhmätyöpajat 3 kpl liittyen vihreän siirtymän toimintojen sijoittumiseen Uudellamaalla sekä alueen kykyyn tarjota sijoittumispaikkoja hankkeille Benchmark-tarkastelut hyvistä käytännöistä liittyen hankkeiden edistämiseen Synteesityöpaja sidosryhmille liittyen kysyntä- ja tarjontatekijöihin sekä maakuntakaavoituksen tarpeiden tunnistamiseen	Raportointi työn tuloksista

Kuva 1. Vihreän siirtymän hankkeiden maankäyttötarpeet Uudellamaalla-selvityksen vaiheet

Uudenmaan liitto oli tunnistanut laajan vuorovaikutuksen ja eri toimijoiden välisen yhteistyön yhdeksi tärkeäksi vihreää siirtymää edistäväksi, sekä yhteisymmärrystä lisääväksi käytännön keinoksi tukea muutosta. Hankkeen yhteydessä haluttiinkin panostaa yhteistyön lisäämiseen myös toisen ulkoisen toimeksiannon kautta. Konsepti vihreän siirtymän ulkoisesta yhteistyöryhmästä tilattiin Akordi Oy:ltä, joka on erikoistunut monitahoisten ristiriitatilanteiden ja ympäristökonfliktien ratkaisijaksi, ja viime aikoina erityisesti vihreän siirtymän kysymyksissä.

Akordin laatima konsepti käsitti perustelut ryhmän tarpeellisuudesta, tarkoituksesta ja tavoitteista, sekä ehdotuksen ryhmään kutsuttavista jäsenistä. Konsepti valmistui huhtikuussa 2024. Konseptia ei ole julkaistu, eikä sitä ole tarkoitettu julkiseksi, vaan ennemminkin liiton omaa työtä ohjaavaksi dokumentiksi ja työohjelmaksi.

Konseptin mukainen yhteistyöryhmä nimettiin ja käynnistettiin syksyllä 2024. Vihreän siirtymän yhteistyöryhmän tavoitteena on tukea vihreän siirtymän maakuntakaavan laadintaa, sekä edistää Vihreän siirtymän hankkeiden maankäyttötarpeet Uudellamaalla -selvityksen tulosten viemistä eteenpäin kunnille ja muille vihreän siirtymän tärkeille sidosryhmille Uudellamaalla. Ryhmän toiminnan kautta pyritään edistämään myös Uudenmaan eri toimijoiden välistä vuorovaikutteista keskustelua, tuottaa yhteisymmärrystä ja ennaltaehkäistä vihreään siirtymään liittyviä ristiriitoja ja mahdollisia konflikteja Uudellamaalla.

4. Hankkeen tulokset

[Hankkeen tavoitteiden ja suunniteltujen tulosten toteutuminen](#)

Hankkeen keskeisenä tavoitteena oli selvittää Uudenmaan voimassa olevien maakuntakaavojen ajantasaisuutta ja mahdollisia päivitystarpeita vihreän siirtymän maankäyttötarpeiden näkökulmasta, sekä kartoittaa hyviä käytäntöjä edistää vihreän siirtymän hankkeita maakunnallisella tasolla. Asetetut tavoitteet saavutettiin hyvin. Selvityksen tuottama tietopohja on palvellut liiton työtä laajemmin kuin alun perin oli ennakoitu. Voidaan todeta, että hanke saavutti kiitettävästi sille asetetut tavoitteet.

Uudenmaan liitto on aktiivisesti omissa tiedotuskanavissaan uutisoinut julkaisusta ja sen keskeisimmistä tuloksista. Tämän lisäksi selvitystä on esitelty useassa sidosryhmätilaisuudessa, kuten vihreän siirtymän yhteistyöryhmän, Uudenmaan kuntien suunnittelijaryhmän ja ympäristö-, kiertotalous- ja ilmastoryhmän, sekä Uudenmaan ilmastoyhteistyöryhmän kokouksissa. Tiedotuksen ja viestinnän kautta tuloksia on pyritty viemään erityisesti keskeisimpien sidosryhmien, sekä Uudenmaan kuntien tietoisuuteen ja hyödynnettäväksi.

Uudenmaan liitto on pyrkinyt hyödyntämään tuloksia aktiivisesti myös liiton sisäisessä työssä ja osana liiton ydintekemisiä ja lausuntotyötä. Liitossa on pidetty kaksi sisäistä työpajaa, joissa on käsitelty selvityksen tuloksia ja niiden integroimista osaksi maakuntakaava-, maakuntaohjelma- ja ilmastotyötä. Selvityksen pohjalta on myös laadittu liiton sisäisesti muotoilema vihreän siirtymän määritelmä, joka kuvaa siirtymän tavoitteita, keinoja ja maakunnan alueen erityispiirteitä vihreän siirtymän kysymyksissä.

[Poikkeamat verrattuna suunnitelmiin ja poikkeamien syyt](#)

Alkuperäisessä avustushakemuksessa hankkeen toteutusajaksi oli asetettu 1.10.2023-30.6.2024. Haimme muutosta alkuperäiseen hankeaikatauluun, koska avustuksen kohteena olevan selvityksen kilpailutuksen aikataulu venyi suunnitellusta. Keväälle suunniteltu kilpailutus siirtyi loppusyksyyn. Toisena tekijänä hankeaikataulun

venyttämiseen oli tarve sisällyttää hankkeeseen vaihe, jossa selvitystulokset viedään osaksi kaavatyötä, käytännössä osaksi maakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan sekä kaavan teemojen kehityskuvia. Näistä syistä haimme hankkeelle lisää aikaa 30.6.2025 asti, mikä meille myös myönnettiin.

Aikataulun lisäksi haimme muutosta hankkeelle katsottavista kuluista. Esitimme, että sisällyttäisimme hankkeen korvauskelpoisiksi kustannuksiksi ulkopuolisen konsulttitoimeksiannon koskien vihreän siirtymän yhteistyöryhmän konseptointia. Katsoimme, että kyseinen konsulttityö osaltaan toteuttaa hyväksytyn avustushakemuksen mukaista tavoitetta hyviin suunnittelukäytäntöihin liittyen.

Muita poikkeamia alkuperäisiin suunnitelmiin ei hankkeen yhteydessä syntynyt.

[Mahdolliset ehdotukset hankkeen tulosten laajempaan hyödyntämiseen](#)

Selvitys vihreän siirtymän hankkeiden maankäyttötarpeista Uudellamaalla on laadittu huolellisesti ja vastaa sille asetettuja tavoitteita. Selvitys pitää sisällään johtopäätökset ja suosituksia maakuntakaavamerkintöjen mahdollisista päivitystarpeista. Johtopäätökset on esitelty merkintäkohtaisesti. Vaikka kyseessä on Uudenmaan maakuntakaavoissa käytetyt merkinnät, on tuloksia mahdollista hyödyntää ja soveltaa myös muiden maakuntien maakuntakaavatyöissä.

Selvityksen liitteenä 3 on Vihreän siirtymän hanketyyppikorttikokoelma liittyen energian tuotantoon, vihreän siirtymän edistämiseen, vihreän energian käyttöön ja materiaalien kierrätykseen. Hanketyyppikorteissa on esitelty tiiviisti eri hanketyyppeihin liittyviä maakuntakaavataso kysymyksiä, huomioita ja johtopäätöksiä, sekä keskeisimpiä tuotantotehtäviä, maankäyttötarpeita ja ympäristövaikutuksia. Tämä kyseinen liite yksinään voi palvella erityisesti maakuntakaavatyötä, mutta myös kuntien kaavoitusta ja perehtymistä eri vihreän siirtymän hankkeiden tarpeisiin ja vaatimuksiin.

Vihreän siirtymän yhteistyöryhmä on jo osoittautunut toimivaksi konseptiksi. Vastaavaa konseptia voisi hyödyntää muillakin alueilla, tai vastaavissa kompleksisissa teemoissa, joissa on arvokasta tuoda eri intressiryhmät yhteen ja rakentavaan vuorovaikutukseen keskenään. Ryhmän merkittävyyden osoituksena on se, että ryhmää kohtaan on laajaa kiinnostusta ja kyselyitä mukaan pääsemiseksi. Suunnitelmissa on laatia ryhmän toiminnan pohjalta ”Visi-ratkaisujen käsikirja” eli ideakooste siitä, miten vihreän siirtymän hankkeita kannattaa edistää. Käsikirja sisältää alustavasti työryhmän suosituksia hyvistä käytänteistä, vältettävistä sudenkuopista, sekä huomioita liittyen esimerkiksi vuorovaikutukseen, sidosryhmiin, viestintään, maapolitiikkaan ja kaiken kaikkiaan vihreän siirtymän edistämiseen Uudellamaalla. Käsikirja on tarkoitus julkaista keväällä 2026 ja sen toivotaan osaltaan edistävän puhtaan vihreän siirtymän hankkeita.

Tämän raportin liitteenä 1 on Selvitys Vihreän siirtymän hankkeiden maankäyttötarpeista Uudellemaalle, liitteenä 2 on Vihreän siirtymän yhteistyöryhmän konsepti (huom. Ei julkinen), ja liitteenä 3 DNSH-arviointi.

5. Hankkeen vaikuttavuus

Hankkeen vaikutukset vihreän siirtymän investointihankkeen/-hankkeiden toteutumiselle

Hanke on tuottanut selvityksen kautta tärkeää tietopohjaa ja lähtötietoja maakuntakaavatyölle, jossa aineena ovat vihreän siirtymän teemat ja vihreää siirtymää mahdollistavat maakuntakaavamerkinnot. Maakuntakaava voi olla monen vihreän siirtymän hankkeen edellytyksenä, joten sitä kautta hanke voi vaikuttaa vihreän siirtymän hankkeiden toteutumiseen. Hankkeen vaikuttavuus vihreän siirtymän investointihankkeiden toteutukselle voidaan katsoa olevan kuitenkin enemmän välillinen kuin suora, koska maakuntakaava ei ole toteuttava kaavaa, vaan vaatii toteutuakseen tarkempia kaavoja ja suunnitelmia.

Muut vaikutukset

Hankkeen yhteydessä on käyty laajassa vuorovaikutuksessa tärkeää keskustelua vihreästä siirtymästä, sen määritelmästä ja vaikutuksista laajemmin. Vankempi tietopohja ja kokonaisvaltainen ymmärrys vihreästä siirtymästä mahdollistavat paitsi liiton roolin tunnistamisen siirtymässä ja siirtymän edistämisessä, myös sovittamaan yhteen eri intressit ja vaalimaan tärkeitä luonnon- ja kulttuuriympäristöarvoja. Selvitys on toiminut myös tärkeänä kuntien kanssa käydyn keskustelun alustana, jota vihreän siirtymän teemat ovat raamittaneet.

6. Talousraportti

	Alkuperäinen €	Toteutunut €
Palkat sivukuluineen	30 000	30 007,66
Ostopalvelut	70 000	70 541,83
Kokonaiskustannukset	100 000	100 549,49
UML omavastuu	30 000	30 549,49 (30,38 %)
YM rahoitus	70 000	70 000 (haetaan)

Hankkeen kustannukset toteutuivat suurimmaksi osin suunnitellun mukaisesti. Toteutuneet kustannukset ylittivät arvion alle 550 eurolla. Ylitys jää Uudenmaan liiton katettavaksi. Maksatukseen haetaan myönnetty rahoitus 70 000 euroa.

- Liitteeksi maksatushakemus, tuntikirjanpito ja kirjanpitäjän lausunto

7. Suositukset tulevia hankkeita varten

Esiin nousseet mahdollisia jatkohankkeita koskevat ideat ja tarpeet

Maakuntakaavan valmisteluun liittyen selvityksessä esitettiin seuraavat jatkotoimenpide-ehdotukset ja suositukset:

- Potentiaalisia vihreän siirtymän keskittymiä voi olla tarpeen tunnistaa ja profiloida kaavaselostuksessa tai esimerkiksi oikeusvaikutuksettomissa liitekartoissa.
- Tuotannon ja logistiikkatoimintojen kehittämisalueiden riittävyyttä arvioitaessa on otettava huomioon vihreän siirtymän hankkeiden ohella muiden teollisuus- ja logistiikkatoimintojen tilantarpeet.
- Osa hanketyypeistä pitää sisällään vaarallisten kemikaalien valmistamista ja/tai varastointia. Tämänkaltaisen toiminta tulisi osoittaa maakuntakaavassa T/kem-aluevarausmerkinnällä.
- Teollisen mittaluokan aurinkoenergian tuotantoalueiden toteuttamista tulisi ohjata suositusten, yleismääräysten ja kaavamerkintöihin (suojelu, hiilensidonta ym.) liittyvien rajoittavien määräysten kautta.
- Vaikka aurinkoenergiaa koskevia sitovia sijoittumispaikkoja ei maakuntakaavassa suositella esitettäväksi, voidaan suositusluonteisia aurinkovoimaloille erityisen sopivia alueita esittää maakuntakaavan yhteydessä tehtyjen selvitysten, yhteensovittavan suunnittelun ja vaikutusarvioinnin perusteella.
- Aurinkoenergian ohella myös pienydinvoiman ja vedyntuotannon toteuttamista on suositeltavaa ohjata suositusten, yleismääräysten ja kaavamerkintöihin (suojelu, hiilensidonta ym.) liittyvien rajoittavien määräysten kautta. Pienydinvoimalat ja vetylaitokset asettavat rajoituksia ympäröivälle maankäytölle
- Maakuntakaavan sähkönsiirtoverkko tulisi päivittää vastaamaan Fingridin kehittämissuunnitelmia ja tiedossa olevien vihreän siirtymän hankkeiden tarpeita.
- Maakuntakaavaan on suositeltavaa merkitä tavoiteltu vedynsiirtoverkko yhteystarvemerikinnällä.

Edellä esitetyt suositukset on otettu maakuntakaavatyön valmistelussa huomioon ja kaavan yhteydessä tullaan toteuttamaan mm. teollisuus- ja työpaikka-alueiden profilointiselvitys, teollisen mittakaavan aurinkoenergieselvitys, tarkistetaan maakuntakaavamerkintöjen määräyksiä, sekä päivitetään energiainfrastruktuuriin liittyvät merkinnät tarvittavilta osin.

Mitä vastaavissa hankkeissa tulisi välttää, mitä suositellaan

Tämä kyseinen hanke oli tavoitteiltaan ja toteutukseltaan selkeä ja hyvin hallittavissa oleva kokonaisuus. Tästä syystä hankkeen yhteydessä ei koettu varsinaisia vastoinkäymisiä tai hankaluuksia. Sujuvan hankkeen toteutumiseksi voidaan kuitenkin antaa seuraavia suosituksia:

- Tarjouspyynnön ja työohjelman laatimiselle kannattaa varata riittävästi aikaa. Hyvin laadittu tarjouspyyntö varmistaa osaltaan sen, että tarjoukset vastaavat tilaajan tarpeita mahdollisimman hyvin.
- Hankkeeseen on selkeästi nimetty tarvittavat henkilöt ja roolit ovat selkeät
- Viestintä sekä sisäisesti, konsultin kanssa, että ulkoisesti on toimivaa, aktiivista ja avointa
- Kuntien aktivointiin kannattaa kiinnittää huomiota